

מסורת הש"ס

(א) וצילה ג. ותיקן, (ב) פסחים ח: קידושין טו: חולין קמ"ג, (ג) ורש"י (ד) פס"א: שהשיא, (ה) ועיי' תוס' סוכה ח: ד"ה ותיב וכו' שהשינוי זה ועיי' תוס' מנחות ל"ג: ד"ה חכמה, ר"ה

תורה אור השלם

- 1. ותבחרם על מוחת ביקר ובשעריך: דברים ט ט ויאמר שמואל ארך אלך ושמע שאול והר"ג ויאמר ה' עגלת בקר תפק בדרך ואמרך לזבח לך באתי: שמואל א טו ב

הגהות הגר"א

[א] נמי נקטר נמקח וכו' המיס:

מוסף רש"י

גזירה לגזירה. הא לאמרין כפול הש"ס שאין גזירין גזירה לגזירה, מהאי קרא נפקא ויקרא יח (ג) ושמרתם את משמרת, עשו משמרת לומר גזירה למשמרת, למחרת, ולא משמרת למשמרת, שלא יעשו גזירה לגזירה (ב"ב) א"ך א"ך. למשנת את דות ואע"פ שגלונו של מקום היה הרי היה ילד (פסחים ח) ואע"פ דבגלותיה דמקום ויהא מתקפא מהיקא דקביעת (תוס' פ"ח:)

תוס' ישנים

ואחד שערי מדינות. וא"ל אמרתי מתייב משום דנכנסין דרכו לבתים, והא פטרין לקמייה בית שער אע"פ שנכנסין דרכו לבית. וי"ל עדדייה מית שער לפי שהוא דבר קטן, אבל אלו הוה לה כפתח חלירות והס גדולים ונכנסים לרסם לבתים. א"ן חייבה למשע דמתייב כרו ממוחה ככל ענין, ואמאי א"ל נכנס השער קודם הבתים דהוה ליה הוקף ולבסוף שער, הא ל"ל שער עירוב דמדרבנן לא תשיב כדמלא פק עשין פסין [ג], וכו' עיי' משה מרדכי לה משיבתה וישנה ממוחה, אחי הוא משה שהוקפה ולבסוף ישנה ישנה ששנה ולבסוף הוקפה, ואמרין נמי שער דמגילה [ג], כן כרך שיש לבסוף הוקף ירון ככפר כו', ולענין מקרא מגילה חייב ההס, ומאי שאל דלא מפליגין לענין מוחה. ומא י"ל דכיון דנכנסין דרכן לבתים אין להק, דמ"מ ביתך מיקרי שפיר לענין מוחה. וא"ל אמאי לא אמרין נמי דומיל דבית כדאמרין לקמן מה בית העשוי לכבוד כו', ה"נ ימא

שבעת ימים פרק ראשון יומא

יא.

עין משפט גר מצוה

במ א מיי פ"ו מהל' ק"מ מוחה ל': ב ושלם ה' מ סגמ עשין נג טוש"ע י"ד ק"י רפו סעף א: לא ג מיי שס הל' טוש"ע שס סעף ג: לב ד שס פיה הל' ט טוש"ע י"ד ק"י רלא סעף א: לג ה ו שס פ"ו הל' טוש"ע י"ד ק"י רפו סעף ג:

רבינו הגנאל

ח"ד בשערך בין שערי בתים בין שערי חצירות בתים בין שערי מדינות בין שער עיריות ש בהן מצוה למקום שנאמר וכתבתם על מוזהות ביתך ובשעריך, הני על כל שער ושער. הני אבולי כו'. פ"י תיקרא א"ל מבוואת לחיזוק מפני כובד הכובי שעושה, שעושים אותם הכובי עליה דירה לשומר המבוי ולא משום חייב, דתניא בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן לא לשומר בית הכנסת חייב במוזה. ופרקינן לעולם כי האי נוטא חייב והני אבולי אמאי לא עבדי בהו מוזה ומשום סכנה, (אמר ליה) פעמים שבה לבדוקה ורואין אותו הגוי העובר והטובין ואמרינן לו יהודי אתה ומכשפות אתה עושה ואתה לדידי סכנה, והיכא דשכיב היקרא ראי להתרחק ממה ואף על גב דהיא מצוה, כדכתיב ויאמר שמואל א"ך אלך ורשע שאלו ההגוי. ותיב בהנא בית התבן ובית הבקר ובית העצים והאוצרות שפטרין מן המוזה מפני שהגשים נאותות בהן, ופירש רב כהנא מאי נאותות רוחצות ממש, הא סתמא חייבין, ואקשנין והתניא רפת בקר פטור מן המוזה. ופירק רב יהודה מאי נאותות מתקשטות ויכתיב קתני ואע"פ שמתקשטות בהן הגשים פטורין, ואקשנין עליה והתניא אם נשים מתקשטות בה חייבין. אמר ליה רב כהנא לרב יהודה מאי אית לך למימר מתקשטות תניא חייב, יש תנא שמחייב ויש תנא שפטר, ולידי נמי דפרישנא נאותות רוחצות ממש אבל סתם חייבין תניא והתניא ביתך בית המיוחד לך כו'. רב (הנא) [כהנא] מתרץ לטעמיה זו הברייא ומפרש בה שטר מן המוזה כסתם ויש שמחייבין בסתם. הגה הנה תנאי במתקשטות (סוליקא) שמתעא לרב כהנא רפת וכו'א בה

כל השנה לפרסם הדבר שהיה נראה לכל כמו דירה חשוכה וכן לענין מעשר מימיצה מדרבנן צין צמח צין צמח ימות השנה ולא מיקשי דילמא אחי לאפרושי מן הפטור כו' דה"מ אי אמרינן דלא מייביצה אלא צמח צעידנא דלית זה דירה נחושת דילמא אחי למיטעי כיון דחו דלא מייביצה אלא צמח צעידנא גמורה היא דלורייתא אבל השמא דמייביצה לה אפי' צמח ימות השנה לילכא דירה זה כלל הכל יודעין מדרבנן הוא דמחייב לה ולא אחי למיטעי והתניא רפת בקר פטורה מן המוזה. תימה לי ליתא

ההיא איירי כשהגשים רוחצות מן וי"ל צרפת בקר אין הגשים רוחצות דדוקא צית דבקר לעיל דהיינו שעשוי לבקר אבל אין מעמידין זה צהמות בקציעות נשים רוחצות זו אבל רפת בקר משמע עשומד זו בקר בקציעות והוא מלוכלך בזבל דבקר אין הגשים רוחצות זו: א"ל ע"פ שהגשים מתקשטות בהן. אינו מנגייה הצרייתא דה"ק מפני שהגשים נאותות ומתקשטות רק בהן ואינם לריס זה דירה גמורה והא דקאמר אע"פ שהגשים מתקשטות פ"י לא מביעה אס לא היו אפילו מתקשטות דפטורין אלא אף על פי שמתקשטות:

יב"ל שאני מרבה אף בית שער וכו'. משמע דצית שער פטור מן המוזה ותימה דצפוק הקומץ רבה (מנחות דף ג:). תניא צית שער אכסדרה ומרפסת חייבת צמחה וכן משמע צפ"ק דסוכה (דף ב:). צית שער חייב צמחה גזי שמי סוכות שער יוצרים זו לפנים מו דפריך ומיחוי חלונוה צית שער ומתחייב צמחה וי"ל דהכל דלורייתא קאמר והס מדרבנן א"י ג"ל דהכל מייירי צצית שער של אכסדרה וצית שער של מרפסת והא דקתני צית שער אכסדרה פירושו של אכסדרה והאלפסי תיך הסם צפתוחין לצית':

והתניא אחד שערי בתים ורפת כו'. לא הוה מצי לגטוי

צמתקשטות מלא דרפתי ציין צמתקשטות כיון דמלוכלך הוא וצמחה עומדת זו בקציעות כדפי' לעיל אי נמי כיון דקתני לה צצית הן דלפי' סתמא חייבת א"י רפת בקר נמי צמתקשטות א"י:

כלל רב עשירות בפירות ובית המרחץ פטורין, הא סתמא יש תנא שמחייב במוזה, ולרב יהודה יש תנא שמחייב מפני שמתקשטות בהן כמו בית דירה, אבל כסתם פטורין, ויש תנא שאמר אע"פ שמתקשטות בהן פטורין, וכל שכן סתם ליברי הכל (סתם) פטורין. והתניא אחד שער ושערי חצירות ושערי מדינות ושערי עיריות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במוזה, ועלית היתובת דרב יהודה תיובתא.

אם עשירות בפירות ובית המרחץ פטורין, ולרב יהודה יש תנא שמחייב מפני שמתקשטות בהן כמו בית דירה, אבל כסתם פטורין, ויש תנא שאמר אע"פ שמתקשטות בהן פטורין, וכל שכן סתם ליברי הכל (סתם) פטורין. והתניא אחד שער ושערי חצירות ושערי מדינות ושערי עיריות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במוזה, ועלית היתובת דרב יהודה תיובתא.

לל השערים. שערי מורה א) עורה: אחד שערי מדינות. יש מדינה מוקפת הרים ויערים צמחה פרסאות ואין יואלץ ממנה אלא דרך שערים כגון ארץ הגר: אבולי דמחואו. שערי עיר ששמה מחואו והיו רוצין ישראל: אלקרא דכוצי. ציין צמח עליהן ונקרא כוצי והשערים צמחו עשויין כהיפה וצניין הצניו על גבי כיפין חוק יותר: ואקרא דכוצי גופה. משום אומו צנין עמנו תצעי השער מוזה שדרך אותו השער נכנסין לו: משום סכנה. שלא יאמר המלך כשפים עשיתם צשערי עירי: נבדקת. שמא נקצנה או נגנבה: ועל ציפס. שערי חלירות ומדינות ועיריות: פעמיים ציובל. כל דבר שאסור של רבים אין להטריח עליו הרבה שאס טמרה היא כל אחד אומר יעשו חזירי: צארטנין. שס הא"ס ואמרי לה על שס האומנות: קסדור. שס פקידות הוא כגון סקרדיוט והוא שטר: דקציע הוקא. עלילות המושל מומונות תמיד: איך א"ך. למשום א"ל דוד ע"פ הדיבור: ציין אולרות. של י"ן ושמן ותבואה אין אדם דר צו: מאי נאותות רוחצות.

נאותות לשון הגאה ומשום למקום נגאי הוא שעומדות שס ערומות אין כבוד שמים להיות שס מוזה: אע"פ שהגשים מתקשטות. שס צשמיים וס"ד אמניא דירה היא צשמעיין דלא דירה היא: אלא מאי איס לך למימר. כי פרט נאותות מתקשטות שס ותיקשי מנתי' אמנתי' וימא תנאי היא: ויש מחייבין. והיינו תנאי. וכל חד מן אמוראי מתרץ לטעמיה רב כהנא מתרץ דצמתקשטות פליגי אבל מתקשטות דכ"ע חייבין ורב יהודה מתרץ דצמתקשטות פליגי אבל סתמא דכולי עמלא פטור: וצשמיים נאותות צמח כלומר צית ההבן צית הבקר וצית העלים ושהגשים רוחצות צמח צית וצית העלים מתייב משום דנכנסין דרכו לבתים, והא פטרין לקמייה בית שער אע"פ שנכנסין דרכו לבית. וי"ל עדדייה מית שער לפי שהוא דבר קטן, אבל אלו הוה לה כפתח חלירות והס גדולים ונכנסים לרסם לבתים. א"ן חייבה למשע דמתייב כרו ממוחה ככל ענין, ואמאי א"ל נכנס השער קודם הבתים דהוה ליה הוקף ולבסוף שער, הא ל"ל שער עירוב דמדרבנן לא תשיב כדמלא פק עשין פסין [ג], וכו' עיי' משה מרדכי לה משיבתה וישנה ממוחה, אחי הוא משה שהוקפה ולבסוף ישנה ישנה ששנה ולבסוף הוקפה, ואמרין נמי שער דמגילה [ג], כן כרך שיש לבסוף הוקף ירון ככפר כו', ולענין מקרא מגילה חייב ההס, ומאי שאל דלא מפליגין לענין מוחה. ומא י"ל דכיון דנכנסין דרכן לבתים אין להק, דמ"מ ביתך מיקרי שפיר לענין מוחה. וא"ל אמאי לא אמרין נמי דומיל דבית כדאמרין לקמן מה בית העשוי לכבוד כו', ה"נ ימא

והתניא רפת בקר פטורה מן המוזה ושהגשים מתקשטות בה חייבת במוזה אלא מאי אית לך למימר מתקשטות תנאי היא לדידי נמי סתמא תנאי היא דתניא ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורין מן המוזה ויש מחייבין באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהגשים נאותות בהן פטורים מן המוזה רב כהנא מתרץ לטעמיה ורב יהודה מתרץ לטעמיה רב כהנא מתרץ לטעמיה ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורים מן המוזה ויש שמחייבין בסתם באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהגשים נאותות בהן ומאי נאותות רוחצות פטורין מן המוזה אי הכי היינו מרחץ אשמעינן מרחץ דרבים ואשמעינן מרחץ דיחיד דס"ד אמניא מרחץ דרבים דנפיש וזהמיה אבל מרחץ דיחיד דלא נפיש וזהמיה אימא ליחייב במוזה קמ"ל ורב יהודה מתרץ לטעמיה הכי קתני ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות שפטורין מן המוזה אפי' מתקשטות ויש מחייבין במתקשטות אבל סתם דברי הכל פטור ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיריות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במוזה יכול שאני מרבה אף בית

מה בית שהלכות משמרתין כחוק, כדאמרין (א) צמתקשטות נדה פרק ג' סו' [ג], גבי מעשר דליתיה פני הבית. וי"ל שאני הא דכתיב מתי ובשעריך. אבל א"ל לומר לשון ובשעריך משמע שערי עיריות ולא מיקשי מתי מההיא דעיריות כהוקף ולבסוף יש מההיא דלא סו' [ג], דהא ציטלמי (פ"א ה"א) אמר טעמא שדרך שס נכנסים לבתים. ואוקרא דכובי גופה תיבי' מוזה. אבל מיקרא גופה לא פריך, כי שמה הוא עמלו אינו בית. ויש ספרים דגריס ויקרא דכובי גופה מביע מוחה. משמע שהוא עמלו משעי בית. ויש רבים נבדקת פריב"ש. פירש צוקנטרס שא"ל להטריח על טעמיה יאמרו יעשו תפירי. ואין נראה דל"כ מה שייך בהם מילתיה דר' יהודה דלרבינו. א"ל נראה לרבינו דעמלא משום סכנה להם וידקוה מתי יבא סכרם לדי' הסכה כי ההוא מעשה דלרבינו דהכל דבנה ממנו א"ך, וכו' [ג], ואע"פ שסכנה זו אינה אלא על הבדיקה מ"מ יש לחוש כמו כן צעיהן פן יאמרו כשפים כו'. ד"ר נבי' סתמא תנאי היא. וא"ל אמאי חייבין דמקום פטור מן המוזה נאותות כי הכי דמוקד רב יהודה כדמקום יין ומחייבין צמתקשטות. וי"ל כיון דמטעם תנאי לא חייב למרובה אפי' חלופיה. ועוד דלא צמח אלא דמקום פטור מן המוזה וצמחה עומדת זו בקציעות כדפי' לעיל אי נמי כיון דקתני לה צצית הן דלפי' סתמא חייבת א"י רפת בקר נמי צמתקשטות א"י: